

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การบูรณาการศาสตร์เพื่อการจัดการความรู้แหล่งวัฒนธรรมทางการเกษตรของ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อาจารย์ ดร.จุฑามาศ ทะแกแก้วพันธ์ และ อาจารย์ ดร.วิฑูรย์ คุ่มหอม

- 1) การจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน
- 2) การจัดการความรู้ด้านงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
- 3) การจัดการความรู้ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม
- 4) การจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม
- 5) การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการ
- 6) การจัดการความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

1.บทสรุปโครงการ

“เส้นทางท่องเที่ยวสายเกลือทะเล” ภาคกลางตอนล่าง 2 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณบูรณาการภาคกลางตอนล่าง 2 เพิ่มเติม ปี 2560 ก่อให้เกิดเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยว 4 จังหวัดในพื้นที่การทำงานเกลือและใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเกลือ ตลอดจนการนำเสนอและประชาสัมพันธ์กิจกรรมหลากหลายบนสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ www.thaiseasalt.info และนิทรรศการ เพื่อยกระดับภูมิปัญญาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์บนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่การทำงานเกลือและบริเวณใกล้เคียงตามเส้นทางสัญจรเลียบริมอ่าวไทยฝั่งตะวันตก (Royal Coast) ซึ่งผลงานนวัตกรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการตลาดและการค้าเกลือทะเล นวัตกรรมด้านรูปปลั๊กอินสินค้าและการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์(E-Commerce) ของเกลือทะเลและผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยเหลือเกษตรกรให้มีการจำหน่ายเกลือทะเลแบบค้าปลีกและผู้บริโภคในครัวเรือนประหยัดค่าใช้จ่ายเนื่องจากได้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ

เมื่อแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ก้าวมามีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการนำคุณค่าสู่การสร้างมูลค่า โดยมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา กล่าวคือ การนำองค์ความรู้ที่สะสมมาในท้องถิ่นชุมชน การถ่ายทอด การพบเห็นอยู่เสมอในท้องถิ่น หรือพบเจอโดยบังเอิญ แล้วนำมาสร้างให้เกิดประโยชน์เป็นผลสำเร็จในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม เราจึงมักพบว่าองค์ความรู้ทางการเกษตรจึงมักเป็นการนำความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมาใช้ประโยชน์หรือต่อยอดสิ่งประดิษฐ์ วิธีการ กระบวนการประยุกต์ใช้ให้เกิดผลตามต้องการ ภูมิปัญญาการเกษตรที่โดดเด่นของเพชรบุรี อาทิ การเกษตรกรรมที่ผลิตข้าว น้ำตาล เกลือ งานช่าง(สิบหมู่) การเลี้ยงวัว การประมง การทำอาหารคาว-หวาน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความเชื่อและภูมิปัญญาที่แตกต่างกันแยกเช่นเดียวกับศาสตร์อื่นๆ ซึ่งมีสมมุติฐานในงานที่แต่ต่างกัน เช่น ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวนาในการทำนาข้าวก็จะมีงานประเพณีบุญลานข้าว ไหว้พระแม่โพสพ ชาวนาเกลือมีพิธีไหว้ศาลตาพุก การทำขวัญนาเกลือ-ยุงเกลือ การเลี้ยงวัว นำวัวเข้าคอกมีการไหว้เจ้าที่

เจ้าทาง มีการทำบุญ การถวายเครื่องสังเวชนีไฉ่วสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้อยู่ประจำเครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนยานพาหนะ แม่น่านาง งานช่างหมู่ต่างๆมีพิธีไหว้ครูทุกๆปี เพื่อระลึกถึงครูอาจารย์ผู้ประสาทวิชา แหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันทาง วัฒนธรรมการเกษตรที่พบมักอยู่ในรูปแบบของการจัดแสดงสิ่งของในนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ แต่กระบวนการและ แนวคิดของการสืบสานภูมิปัญญาไม่ได้มีการสืบทอด เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีทัศนคติว่าเป็นความเชื่อที่มลาย ล้าหลัง และไม่ให้ความสำคัญต่อการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ด้านคุณธรรมความกตัญญูทเวทต่อสิ่งที่มีพระคุณไม่ว่าจะ เป็นบุคคล หรือสิ่งของ ประโยชน์จากการศึกษาภูมิปัญญาและความเชื่อทางการเกษตรของจังหวัดเพชรบุรี ตลอดจนวิถีชีวิตและพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ อาทิ งานปีผีเสื้อ ที่มีการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาเป็น องค์ประกอบของพิธี เช่น เครื่องสังเวชนี ค่ำร้อง ทำร้ายราชของคนทรง อุปกรณ์ประกอบพิธี สร้างให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) เพื่อยกย่องเชิดชูสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิง สร้างสรรค์ ในรูปแบบของการสร้างเรื่องเล่า(Story Telling) ตำนาน การสืบทอด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดำรับอาหารในพิธีและเครื่องเช่นไฉ่วซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรการเกษตรประจำถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ปูทะเลหรือ ปูม้าต้ม แมงดาทะเลต้ม ถ้าไม่มีปูทะเลหรือปูม้าต้องใช้ไข่แมงดาอำแทน และมีขนมกง ขนมสามเกลอ ข้าวดอก หัวโชน ขนมข้าวฟ่าง ขนมกะละแม ขนมเปียก ขนมกวน ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง ข้าวสุก ไข่ต้ม หมูสามชั้น ปลา กระเบน เพื่อเป็นการสร้างความสมดุลของการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ คณะจึงได้บูรณาการโครงการเพื่อ ประสานความร่วมมือของคนต้นน้ำสู่ปลายน้ำ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำจัดทำธนาคารสัตว์น้ำ(ปูทะเลและปู แสม) นักวิชาการ ได้แก่ อาจารย์สาขาวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ได้แก่ ประชาชน ชุมชน ผู้บริโภคสัตว์น้ำ ใช้สัตว์น้ำเป็นอาหารประกอบพิธีโดยนำมาทำเป็นเครื่องสังเวชนี เครื่องเช่นไฉ่ว รวมถึงใช้ปูที่ มีชีวิตร่วมในพิธีกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำสู่แหล่งธรรมชาติ(พิธีสะเดาะห์เคราะห์ สืบชะตา)

ในปี 2565 เป็นต้นไป เป็นปีแห่งการมุ่งเน้นที่จะยกระดับแหล่งทำเกลือทะเลและชุมชนโดยรอบสู่การเป็ย พื้นที่มรดกเกษตรโลก (GIAHS จีไอเอส) เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์มรดกทางการเกษตร สร้างความมั่นคงทางอาหารและ การพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกับสำนักเกษตรต่างประเทศและภาคีเครือข่าย ปกป้องและส่งเสริมการใช้ทรัพยากร ทางชีวภาพให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ยั่งยืน ศักยภาพชุมชนนาเกลือซึ่งมีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกพื้นที่ของ FAO 5 ด้าน ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่มีความมั่นคงทางอาหารและชีวิตความเป็นอยู่ กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและฟาร์มทะเลแบบ ผสมผสานเป็นธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) ธนาคารสัตว์น้ำ ธนาคารปูม้า การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำคั้นสู่ทะเล โดยความร่วมมือของ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเพชรบุรี โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่างตาม พระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถจังหวัดเพชรบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย
2. มีความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตร และระบบนิเวศชายฝั่ง อาทิ “พื้นที่อนุรักษ์บ้านปากทะเล” กิจกรรมการอนุรักษ์นกชายเลนนกอพยพ โดยความร่วมมือของสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย ตัวแทนจาก Rainforest Trust องค์การบริหารส่วนตำบลปากทะเล และสำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ที่ 3 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าสงวนที่อยู่ในทะเลและสัตว์ทะเลหายาก เช่น วาฬบรูด้า โลมาสีชมพู

3. มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในท้องถิ่น ภูมิปัญญาการทำนาเกลือ ประมงพื้นบ้าน ช่างต่อเรือ-คานเรือ ช่างประดิษฐ์เครื่องจักรกลและเครื่องมือการทำนาเกลือ รั้วตืดน้ำ กลุ่มแปรรูป-ถนอมอาหารทะเล

4. มีระบบวัฒนธรรมทางการเกษตร มีระบบวัฒนธรรมทางการเกษตร ข้าว น้ำตาล เกลือ ประมงพื้นบ้าน แหล่งอาหารทะเล เส้นทางประวัติศาสตร์การค้าขายทางทะเลที่สำคัญของอุษาคเนย์และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาทิ ชาวจีนโพ้นทะเล มอญ เวียดนาม ลาวโซ่ง ลาวเวียง ตลอดจนส่งเสริมเส้นทางการค้าระหว่างพรมแดนกับประเทศเมียนมาทางจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร เส้นทางการค้าโบราณสายวัฒนธรรมมะริด-สิงขร

5. มีความโดดเด่นทางภูมิทัศน์ การจัดการพื้นที่ดินและแหล่งน้ำ สภาพนาเกลือ แหล่งประมงพื้นบ้าน แหล่งหอยแครงพันธุ์ไทย ทะเลโคลน-กระช้ำปากทะเล-ทรายเม็ดแรกของอ่าวไทย แหล่งอนุรักษ์นกชายเลนหายาก ป่าชายเลน สอดคล้องกับกรอบการพัฒนาของศูนย์ AIC จังหวัดเพชรบุรีในลำดับต่อไป ซึ่งมุ่งเน้นที่จะผลักดันงานเทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านการวิจัย การพัฒนา การลงทุน การแปรรูป และการบริหารจัดการเชิงพาณิชย์ จากงานวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพยายามทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยงานวิจัยเชิงพื้นที่ผ่านบูรณาการการทำงานของ 6 ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ที่มาและความสำคัญของโครงการ

บทบาทของคณะเทคโนโลยีการเกษตรในการทำงานผ่านสถาบันเกลือทะเลไทยในการชี้นำแนวทางแก้ไขปัญหาก็กับสังคมโดยบูรณาการการวิจัยและนวัตกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่ 2 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นการเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อยกระดับความสามารถการแข่งขันของภาพการผลิตและบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 4 เป้าหมาย กล่าวคือ เป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม สะสมองค์ความรู้และโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันเกลือทะเลไทยจึงให้ความสำคัญกับการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาคือหรือสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ชุมชน ความมั่นคง สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนตามยุทธศาสตร์ประเทศและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ให้สอดคล้องบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐบาล การจัดตั้งกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นกระทรวงใหม่และกำหนดบทบาทเพื่อให้สนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบทโลก จึงเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะแพลตฟอร์มความร่วมมือตามเป้าประสงค์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนากำลังคนและสถาบัน

ความรู้ 2) การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม 3) การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และ 4) การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ โดยการดำเนินงานควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ เมื่อนโยบายการวิจัยได้เปลี่ยนแปลงไปจึงส่งผลให้การทำงานวิจัยในปัจจุบันของสถาบันการศึกษาเปลี่ยนไปตามยุทธศาสตร์ของประเทศ รวมไปถึงลักษณะกระบวนการทำงานที่ต้องมีการบูรณาการเชิงรุกทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกเพื่อให้ผลงานวิจัยสามารถสร้างประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและบรรเทาปัญหาในสถานการณ์จริงได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพปัญหาเชิงพื้นที่และสถานการณ์ของสินค้าเกลือทะเลที่แม้จะมีอุปสรรคและมีปัญหาคุกคามรอบด้าน แต่โอกาสที่ดีของเกลือทะเลคือมีการรวมตัวขององค์กรภาคส่วนต่างๆมารวมตัวกันเพื่อทำงานบูรณาการเชิงรุกร่วมกันแก้ไขปัญหาเพราะต่างเล็งเห็นความสำคัญของเกลือทะเลว่าเป็นสินค้าเกษตรที่สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับประเทศได้ เนื่องจากคุณประโยชน์ของเกลือมีหลายด้าน และระบบนิเวศการทำนาเกลือและพื้นที่โดยรอบทำให้สภาพแวดล้อมชายฝั่งได้รับการอนุรักษ์และมีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งไทยมีบุคลากรที่มีความพร้อมด้วยประสบการณ์การทำนาเกลือทะเลมาอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้จากการค้าเกลือทะเลในคาบสมุทรอินโดจีนของไทยมีประวัติศาสตร์ยาวนาน คณะเทคโนโลยีการเกษตรจึงได้บูรณาการการทำงานเพื่อเตรียมการสู่มรดกเกษตรโลกของชุมชนนาเกลือและชายฝั่งอ่าวไทยทั้ง 5 ประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวัฒนธรรมทางการเกษตร ซึ่งในขณะนี้การยอมรับและการปกป้องมรดกทางการเกษตรกำลังเป็นแนวคิดใหม่ที่ได้ได้รับความสนใจจากทั่วโลก เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งทำการเกษตรอย่างยั่งยืนเป็นหนึ่งในเป้าหมาย 17 เป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals –SDGs) แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเกษตรจึงเป็นแหล่งบริการวิชาการที่รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรมทางการเกษตร ตลอดจนเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจสามารถนำองค์ความรู้ต่างๆ ไปใช้พัฒนาต่อยอดการผลิตและสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นได้

3. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาระดับภูมิปัญญาทางการเกษตรให้เกิดการสืบทอดและสร้างคุณค่า เชื่อมโยงสู่มรดกเกษตรโลก
2. เพื่อพัฒนาการบูรณาการงานระหว่างภาคีเครือข่ายและบูรณาการร่วมกับพันธกิจการเรียนการสอน การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ความเป็นไทย
3. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมการเกษตร แหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยี และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการบ่มเพาะความรู้ให้กับเกษตรกร

4. เป้าหมายของโครงการ

1. กลุ่มเป้าหมาย อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1.มีผลงานนำเสนอเผยแพร่/แหล่งเรียนรู้ออนไลน์/งานสร้างสรรค์ไม่ต่ำกว่า 2 ชิ้นงาน
2.อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่น้อยกว่า 30 คน

3.จำนวนรายวิชาที่มีการบูรณาการ ไม่ต่ำกว่า 1 รายวิชา

2.กลุ่มเป้าหมาย เกษตรกร สมาชิกสหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน จากจากจังหวัดเพชรบุรี ที่มี การผลิตสินค้าและบริการ และประชาชนผู้สนใจ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1.แหล่งปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำส่งเสริมอาชีพ/ธนาคาร ไม่ต่ำกว่า 2 แหล่ง

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ 1.ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์/ต่อยอด(สตอรี่เทลลิง)/การจัดตั้ง กลุ่ม

5. การดำเนินการโครงการตามหลัก PDCA

5.1 ขั้นวางแผน (P) คณะทำงานมีขั้นตอนการวางแผนตามระบบกลไกการบูรณาการการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อ พัฒนาระบบการจัดการยกระดับความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมทางการเกษตร

5.2 ขั้นตอนการ (D) ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

1.บูรณาการการทำงานพัฒนาระดับภูมิปัญญาทางการเกษตรให้เกิดการสืบทอดและสร้างคุณค่า เชื่อมโยงสู่มรดกเกษตรโลก โดยดำเนินการเชื่อมโยง 3 กิจกรรม กิจกรรมส่งเสริมผู้ผลิต ได้แก่ 1) เกษตรกรให้มี แหล่งลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่เพียงพอและการจัดสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ระบบนิเวศชายฝั่งให้เหมาะสม ภายใต้การ ดำเนินงานโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและการแปรรูปบนเส้นทางท่องเที่ยวสายเกลือ 2) กิจกรรมส่งเสริม แหล่งเรียนรู้และสื่อสร้างการรับรู้ผ่านช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ ในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและ ความเป็นไทย ของคณะเทคโนโลยีการเกษตร 3) กิจกรรมส่งเสริมความยั่งยืน โดยสร้างแนวทางการสืบทอดด้วย กิจกรรมยกระดับงานปีผีเสื้อ เพชรบุรี สัญลักษณ์ของชาติ ในบทบาทของผู้ใช้ทรัพยากรและการปล่อยปุ๋ยเพื่อการ ชดเชยการจับสัตว์น้ำไปใช้ประโยชน์ แฝงคตินิยมความเชื่อการปล่อยสัตว์น้ำเป็นการทำทานให้ชีวิตเพื่อปลดปล่อย เคราะห์โลก ปล่อยเคราะห์โรคภัยไปกับการทำทานปล่อยสัตว์น้ำ

2.พัฒนาการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายและบูรณาการร่วมกับพันธกิจการเรียนการสอน การ บริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ความเป็นไทย งานวิจัยบูรณาการรวมกับการเรียนการสอนและ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามที่ได้ระบุไว้ในแผนงานด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยของคณะ เทคโนโลยีการเกษตร และขั้นตอนการปฏิบัติไว้ใน มคอ.3 ในการจัดการรายวิชาของสาขาวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำในการดูแลพันธุ์ปูทะเล ปูแสม รวมถึงคณาจารย์ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านทรัพยากรชายฝั่งและ ความหลากหลายของปูในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ ศิริธนาวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งกานต์ กล้าหาญ ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเลและชายฝั่ง อาจารย์ ดร.อัจฉริย์ ภูมวรรณ งานด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเล อาจารย์ชลิตา ช้างแก้ว ความหลากหลายของปูและอาจารย์ทิพย์สุดา ชงัดเวช ด้าน ความหลากหลายของทรัพยากรชายฝั่งและปูม้า รวมถึงประสบการณ์ด้านการทำธนาคารสัตว์น้ำร่วมกับชุมชน ชายฝั่ง ซึ่งได้ร่วมจัดกิจกรรมกับโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและการแปรรูปบนเส้นทางท่องเที่ยวสาย เกลือ โดยมีการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงร่วมกับเกษตรกร ชาวประมง ชาวบ้านและผู้ช่วยนักวิจัยในท้องถิ่นตามแผน

บูรณาการโครงการและการจัดการเรียนการสอน และมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือในวงกว้าง ด้วยการนำเสนอเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์

3. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมการเกษตร แหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยี และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการบ่มเพาะความรู้ให้กับเกษตรกร ประกอบด้วย 1) แหล่งรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาโดยจัดแสดงเครื่องมือและเนื้อหาองค์ความรู้ยังสถานที่ตั้งบริเวณชั้น 2 ของอาคารเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกษตรจังหวัดเพชรบุรี 2) แหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรชายฝั่งและธนาคารสัตว์น้ำตำบลบางขุนไทร กลุ่มทำนาเกลือบ้านแหลม ดำเนินการเตรียมพื้นที่ พันธุ์สัตว์น้ำและการนัดหมายดำเนินการ จนกระทั่งประสานชุมชนเพื่อประชุมหารือ ซักซ้อมทำความเข้าใจข้อปฏิบัติในพื้นที่การดำเนินการ รวมทั้งการจัดหาทุนและพันธุ์สัตว์น้ำในการทำกิจกรรมร่วมกับคณะทำงานปีพิมพ์เพื่อให้เกิดกระบวนการและบุคคลผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดพิธีกรรม ตลอดจนดำเนินการจนเสร็จสิ้นได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) การผลิตสื่อการเรียนรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ทางช่องทางต่างๆ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ www.thaiseasalt.info เว็บไซต์ <http://agriculture.pbru.ac.th>

5.3 ขึ้นติดตามประเมินผล(C)

เมื่อคณะทำงานได้ดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว ได้ร่วมกับสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการตามระบบกำกับติดตามและประเมินคุณภาพของโครงการ ซึ่งมีการประเมินติดตามการบรรลุผลโครงการตามวัตถุประสงค์ด้วยแบบประเมิน การบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดจากรายงานการวิจัยและรายงานผลการเผยแพร่ขยายผลนำไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงรูปธรรมจากการสอบถามกลุ่มเป้าหมายผู้รับผลประโยชน์จากโครงการ พร้อมหลักฐานประกอบ

5.4 ขึ้นปรับปรุง (A)

คณะเทคโนโลยีการเกษตรได้ดำเนินการตามระบบกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการแล้วจึงนำผลการประเมินมาทบทวนระบบและกลไก ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ โครงการ กิจกรรม ระบบ และกลไกสนับสนุนการวิจัยซึ่งมีการดำเนินการตามรอบปี จากการประชุมพิจารณาทบทวนพบว่าการบูรณาการงานวิจัยแก้ปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศของสถาบันเกลือทะเลไทยควรมีการปรับโครงสร้างการทำงานให้กระจายสู่คณะวิชาต่างๆมากขึ้นเพื่อให้เกิดการบูรณาการศาสตร์ในแนวกว้างมากยิ่งขึ้น อาทิ คณะพยาบาลศาสตร์และแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน ตลอดจนอุตสาหกรรมปลายน้ำอื่นๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าของมรดกทางการเกษตรและสนับสนุนวัฒนธรรมทางการเกษตรของไทยให้มีความมั่นคงต่อไป

6. ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

1. บูรณาการการทำงานพัฒนาระดับภูมิปัญญาทางการเกษตรให้เกิดการสืบทอดและสร้างคุณค่า เชื่อมโยงสู่มรดกเกษตรโลก กิจกรรมส่งเสริมผู้ผลิต ได้แก่

- 1) ภาครัฐกรให้มีแหล่งลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่เพียงพอและการจัดสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ระบบนิเวศชายฝั่งที่เหมาะสม ภายใต้การดำเนินงานโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและการแปรรูปบนเส้นทางท่องเที่ยวสายเกลือ
- 2) กิจกรรมส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และสื่อสร้างการรับรู้ผ่านช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ ในกิจกรรมทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย ของคณะเทคโนโลยีการเกษตร
- 3) กิจกรรมส่งเสริมความยั่งยืน โดยสร้างแนวทางการสืบทอดด้วยกิจกรรมยกระดับงานปีผีเสื้อ เพชรบุรี สู่อัตลักษณ์ ของชาติ ในบทบาทของผู้ใช้ทรัพยากรและการปล่อยปุ๋ยเพื่อการชดเชยการจับสัตว์น้ำไปใช้ประโยชน์ แผงคติธรรม ความเชื่อการปล่อยสัตว์น้ำเป็นการทำทานให้ชีวิตเพื่อปลดปล่อยเคราะห์โศก ลอยเคราะห์โรคร้ายไปกับการทำทาน ปล่อยสัตว์น้ำ

งานปีผีเสื้อเป็นประเพณีพื้นบ้านของชาวเมืองเพชร เพื่อเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนและพระภูมิเจ้าที่เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดประกอบพิธีแล้ว จะทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เจ็บป่วย มีความเจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น แต่ถ้าไม่ทำแล้วจะส่งผลให้คนในครอบครัวเจ็บป่วย หรือทำมาหากินไม่ขึ้น ประเพณีนี้จะกระทำกันในเดือน 4-7 ยกเว้นจะไม่ทำในเดือน 5 และในระหว่างเข้าพรรษา ระยะเวลาที่จะกระทำแต่ละครั้งนั้นต้องแล้วแต่เจ้าของงานปีผีเสื้อที่มารับการเช่นไหว้ คือเจ้าพ่อโหราม และเจ้าพ่อหงส์ทอง จะกำหนดให้โดยผ่านคนทรง ว่าครอบครัวนั้น ๆ ควรจะจัดงานเมื่อไหร่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพด้วย และ ในช่วงชีวิตเจ้าภาพคนหนึ่งจะจัดงานปีผีเสื้อเพียง 3 ครั้งเท่านั้น เมื่อครบแล้วไม่ต้องจัดอีกตลอดชีวิต แต่จะให้ผู้สืบสันดานรับช่วงปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

ในการจัดงานจะต้องหาหญิงคนทรง เพื่อเชิญวิญญาณต่าง ๆ เข้ามาประทับร่าง รับการเช่นไหว้ และมีคนกล่าวคำเชิญวิญญาณ 1 คน เรียกว่า "นายนิมนต์" นอกจากนี้ยังต้องมี พี่เลี้ยงคนทรงอีก 1 คน เพื่อช่วยหยิบเสื้อผ้า สิ่งของให้คนทรงขณะที่ยังวิญญาณกำลังประทับร่าง วิญญาณต่าง ๆ ที่จะเชิญมาประทับร่างมีตั้งแต่ 7-10 องค์ เรียงตามลำดับ เจ้าพ่อองค์ที่ 8-10 เป็นเจ้าของงานกลางคืน โดยจะมาประทับทรงในเวลากลางคืน พิธีเชิญวิญญาณมารับเครื่องเช่นนั้น นายนิมนต์จะกล่าวเชิญวิญญาณดังกล่าว ข้างต้นมาประทับร่างทรงที่ละองค์ เมื่อวิญญาณมาลงทรงนั้น พี่เลี้ยงร่างทรงจะคอยส่งผ้าสไบเฉียง สีที่วิญญาณแต่ละองค์ชอบให้ร่างทรงห่ม จากนั้นวิญญาณก็จะเสวยเครื่องเช่นโดยให้ร่างทรงทำ เป็นตักอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ในถาดรับประทาน ต่อจากนั้นก็จะร่ายรำและให้ศีลให้พร ในตอนท้ายเจ้าพ่อหงส์ทองผู้เป็ดงานจะตีกลอง เป็นการเสี่ยงทายว่าจะอยู่เย็นเป็นสุขและทำมาหากินคล่องเป็นอันเสร็จพิธีตอนกลางวัน หลังจากเสร็จพิธีแล้ว เจ้าของงานจะนำปูทะเลเป็น ๆ 1 ตัว แมงดาทะเลเป็น ๆ 1 ตัว ที่เตรียมไว้ไปปล่อยเพื่อเป็นการปล่อยทุกข์โศกโรคร้ายอีกชั้นหนึ่งด้วย

สำหรับอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ทั้งหมด เจ้าของงานจะบริโภครหรือ นำขึ้นไปรับประทานบนบ้านไม่ได้ จะต้องไว้ในบริเวณที่ทำพิธี ซึ่งมีปลูกเป็นโรงกว้างขนาด 2 ห้อง ทำด้วยโครงไม้ไผ่สูงหลังคาจาก และให้ผู้อื่นเช่นเพื่อนบ้าน หรือผู้มาร่วมพิธีนำไปบริโภค เป็นการให้ทานอีกโสดหนึ่งด้วย แต่ถ้าเจ้าของงานคนใดไม่สะดวกที่จะประกอบพิธีที่บ้านของ ตนเองจะไปทำที่บ้านคนทรงก็ได้

งานปีก็จะสิ้นสุดภายในเวลาเที่ยง ส่วนฝั่งก็จะเริ่มประมาณ 6 โมงเย็น ขึ้นตอน ก็คล้ายคลึงกับงานปีในตอนกลางวัน แต่นายนิมนต์จะต้องรำแทงแหกลนเพื่อฆ่าวัว แต่จะใช้วิธี สมมตินำแป้งปั้นเป็นรูปวัว และจะใช้มีดฟันให้วัวตายให้หมด ท้ายสุดจะให้วิญญาณที่มาประทับทรงทำนายโชคชะตา และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ ได้ รวมทั้งกำหนดเวลาที่จะจัดงานปีฝั่งในครั้งต่อไป สำหรับเจ้าของงานหากทำครบ 3 ครั้งแล้ว เจ้าพ่อหงส์ทองจะทำพิธีตัดงาน ให้หลุดสินบาทขาดสินบนไม่ต้องทำพิธีอีกต่อไป หลังจากเสร็จพิธีดังกล่าวแล้ว ก็จะเชิญผีต่าง ๆ มาเข้าร่าง เช่น ผีเรือน ผีญาติ โดยจะมีผู้ที่แต่งตัวใช้ผ้าพาด จะอาสาเข้ามาทำพิธีเพื่อให้ผีเข้าร่าง หากมีผีเข้าร่างจะแสดงท่าทาง เดินรำต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนจะมีท่าทางที่ไม่เหมือนกัน หากเป็นผีเรือน หรือผีญาติเข้าร่าง ญาติจะ ถามชื่อและสามารถพูดคุยกันได้ ซึ่งพิธีดังกล่าวจะเป็นความเชื่อของชาวบ้านซึ่งกระทำสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน

การถวายเครื่องสังเวยแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาช้านาน เป็นการแสดงความเคารพต่อสถานที่ ต่อประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา อันเป็นลักษณะที่ก่อร่างสร้างเป็นอัตลักษณ์ของคนในแต่ละท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีมรดกภูมิปัญญาต่าง ๆ จำนวนมาก มีผู้ก่อกำเนิดในอดีตที่ล่วงลับดับไปมากมาย มีผู้สืบสาน ผู้สืบมาจนถึงปัจจุบัน ขั้นตอนการถวายสำหรับเครื่องสังเวย มีดังนี้

1. เตรียมโต๊ะสำหรับวางสำหรับ
2. จุดธูปและเทียนบอกกล่าวตามคำกล่าว
3. ปักธูปและเทียนในสำหรับ
4. รोजนธูปหมดแล้วกล่าวคำลาเครื่องสังเวย
5. เครื่องสังเวยให้กับผู้ที่เป็นผู้ช่วยยกสำหรับ ผู้เป็นเจ้าของเงินไม่ควรนำเครื่องสังเวยไปรับประทาน

คำกล่าวบอกสำหรับเครื่องสังเวย

ตั้งนะโม 3 จบ (ขุมนุมเทวดา)

สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิชะระตะเถ จันตะลิกเข วิมานะ ขออัญญะเทวดาทังหลาย ซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้น กามภพในชั้นรูปภพ สถิตอยู่บนยอดเขาและ หุบเขา ทั้งที่มีวิมานอยู่ในอากาศ

ที่เป รัฏฐะ จะ คาเม ตะระวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมเทวดาทังหลาย ซึ่งสถิตอยู่ในทวีป ในรัฐ ใน หมู่บ้าน บนต้นไม้ ในป่าช้า ในเรือน และในไร่นาก็ดี

ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม ยักคะคันธัพพะนาคา ยักษั คนธรรพ์ นาค ซึ่งสถิตอยู่ในถ้ำ บนบก และ ที่อันไม่เรียบราบก็ดี

ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุนันตุ เชิญท่านมาประชุมพร้อมกันในที่นี้

อัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตา อัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตา อัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตา

ขออัญเชิญพระพรหมเข้ามาประทับ ณ บ่าซ้าย ขออัญเชิญพระนารายณ์เข้ามาประทับ ณ บ่าขวา ขออัญเชิญนางแม่พระคงคา มาช่วยเป็นน้ำลาย ขออัญเชิญพระพาย เข้ามาช่วยเป็นลมปราณ ขออัญเชิญพญานาค เข้ามาช่วยเป็นสร้อยและสังวาลย์ ขออัญเชิญพระกาฬ เข้ามาช่วยเป็นหัวใจของข้าพเจ้า จะทำการสิ่งใดๆ ขอให้สำเร็จ จงมาประสิทธิ พุทังประสิทธิ อัมมังประสิทธิ สังฆังประสิทธิ ประสิทธิโดยนะโม พุทธายะ

อนึ่งข้าพเจ้าขอไหว้สักการะท่านทั้งหลายที่เสด็จมาแล้วนี้ และขอไหว้เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าของที่เก่าแก่ดั้งเดิม มา ตลอดทั้งผีसाง นางไม้ เทวดาอารักษ์ ที่ปกปักรักษา คณะ/สถาบัน... วันนี้ทางมหาวิทยาลัยจัดสำรับถวายเนื่องในงานปีผีผด ที่จัดทำมาทุก 4 ปี ข้าพเจ้าจึงขอนำเครื่องสังเวทมาถวายท่านในวันนี้ ให้ท่านทั้งหลายรับเครื่องสังเวทของข้าพเจ้าทั้งหลาย ให้เสวยให้อิ่มหนำสำราญ ในกาลบัดนี้ขอพรชัยอันเป็นมงคลแก่เหล่าข้าพเจ้าทั้งหลาย ให้ประสบแต่ความสุข ไกลห่างจากความทุกข์ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งกายและใจ เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และมากล้นพันทวีด้วยด้วยปฏิภาณธนสารสมบัติ (วิสุทธิ คุ่มหอม , จิตรภณ โลกปัญญา และเมธาวิทย์ ศรีเพชร, 2564)

2. พัฒนาการบูรณาการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายและบูรณาการร่วมกับพันธกิจการเรียนการสอน การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ความเป็นไทย งานวิจัยบูรณาการรวมกับการเรียนการสอนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามที่ได้ระบุไว้ในแผนงานด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยของคณะเทคโนโลยีการเกษตร และขั้นตอนการปฏิบัติไว้ใน มคอ.3 ในการจัดการรายวิชา การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และโรคพยาธิและศัตรูสัตว์น้ำ ในการดูแลพันธุ์ปูทะเล ปูแสม ซึ่งได้ร่วมจัดกิจกรรมกับโครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและการแปรรูปบนเส้นทางท่องเที่ยวสายเกลือ โดยมีการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงในนาเกลือร่วมกับเกษตรกรผู้ช่วยนักวิจัยท้องถิ่นตามแผนบูรณาการการจัดการเรียนการสอน และมีประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยการนำเสนอเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์เพจเฟซบุ๊กคณะเทคโนโลยีการเกษตร เว็บไซต์ www.thaiseasalt.info และเว็บไซต์ <http://agriculture.pbnu.ac.th>

3. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมการเกษตร แหล่งถ่ายทอดเทคโนโลยี และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดจนการบ่มเพาะความรู้ให้กับเกษตรกร ประกอบด้วย

1) แหล่งรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาโดยจัดแสดงเครื่องมือและเนื้อหาองค์ความรู้ยังสถานที่ตั้งบริเวณชั้น 2 ของอาคารเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระบบการจัดการทรัพยากรของเมืองชายฝั่งทะเลอย่างเพชรบุรีที่มีสินค้าทางการเกษตร เช่น ข้าว น้ำตาลเกลือ อาหารทะเล ได้เป็นอย่างดี

“จากคำบอกเล่าของคุณวิโรจน์ ศรีนาค อายุ 76 ปี นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ลูกนาเกลือมาแต่อ่อนแต่ออก ทั้งพ่อและแม่ก็เป็นลูกหลานชาวนาเกลือ ที่บ้านของคุณวิโรจน์มีที่ดิน 35 ไร่ ใช้ทำนาเกลือเกือบทั้งหมด สมัยก่อนนั้นตัวบ้านจะยกสูง ใต้ถุนบ้านเป็นที่เก็บเรือและตุ่มน้ำ ขนาด 10 – 15 หาบจำนวนมาก ตุ่มน้ำเหล่านั้นไม่เพียงเก็บน้ำฝนสำหรับดื่มกิน แต่ต้องเผื่อน้ำสำหรับไว้ใช้ตอนที่เก็บเกลือเข้าถังผดด้วย เพราะคนงานหาเกลือต้องใช้น้ำราดรดตัวเพื่อบรรเทาความร้อน ยามที่ขนเกลือจากนาซึ่งไยเกลือ (การใช้คราดหรือเกลือสุ่มเป็นกอง) แล้วเข้ามาเก็บไว้ในถัง ดังนั้นทุกบ้านที่ทำนาเกลือจึงมีตุ่มจำนวนมากสำหรับเก็บน้ำ ปัจจุบันที่บ้านของคุณวิโรจน์ยังเก็บรักษาตุ่มน้ำเหล่านั้นไว้แต่ไม่ได้ใช้เก็บน้ำอย่างแต่ก่อน เพราะมีระบบน้ำประปาเข้ามาแทนที่ ไม่ต้องคอยรองน้ำยามฝนตกอีกแล้ว

ในอดีตบ้านปากทะเลมีบ้านไม่กี่สิบหลัง ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันและอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายรุ่น นามสกุลดั้งเดิมของคนปากทะเลที่คุณวิโรจน์ยังจำได้ เช่น ศรีนาค พุโล สีตอกบวบ ลากเกิด ซึ่งต่างก็เป็นครอบครัวที่ทำนาเกลือสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน คุณวิโรจน์เล่าว่าเมื่ออายุยังไม่ถึง 10 ขวบ ได้มีโอกาสตามแม่ที่ถ่อเรือมาด(มีชิ้นงานจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์) ลำไม้ไผ่เล็กๆ บรรทุกเกลือไปขายที่ตลาดเพชรบุรี โดยล่องเข้าไปในปากทะเลซึ่งเป็นคลองใหญ่แต่ปัจจุบันกว้างเพียง 2 – 3 เมตรเท่านั้น จากคลองปากทะเลจะผ่านบ้านดอนผิงแดด บ้านบางจาน บ้านท่าแร่ ระหว่างทางจะแวะตามบ้านของลูกค้าประจำหรือคนรู้จักเพื่อขายเกลือหรือแลกเปลี่ยนข้าวของ เช่น ที่บ้านบางจานจะแลกเปลี่ยนกับข้าวในอัตราเกลือ 3 ส่วน ข้าว 1 ส่วน บางทีก็แวะจอดที่วัดโพธิ์ บ้านไร่ อ้อย และที่อื่นๆ จากนั้นเมื่อเข้าสู่ตัวเมือง จุดจอดหลักในการขายเกลือก็คือบริเวณสะพานดำ ใกล้กับสถานีรถไฟเพชรบุรี ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ของตัวเมืองเพชรบุรีอีกแห่งหนึ่ง เพราะชาวบ้านที่อยู่แถบตะวันออกของตัวเมืองหรือทางชายทะเล เช่น บ้านแหลม บางตะบูน จะล่องเรือมาตามคลองและจอดขายกันที่นั่น จากนั้นจะเดินไปขายเกลือ ไล่ถามตามร้านรวงหรือบ้านลูกค้าประจำ เมื่อขายหมด ข้าวของที่ซื้อกลับบ้านมีทั้งข้าวสาร น้ำตาล หมากพลู ยาสมุนไพร และของป่า นอกจากเส้นทางชายเกลือตามลำคลองปากทะเลจนถึงตัวเมืองเพชรบุรีแล้ว ยังมีอีกเส้นทางที่แม่ของคุณวิโรจน์เคยล่องเรือไปขายเกลือ คือจากคลองปากทะเลไปยังบ้านที่เลี้ยง ล่องสู่บ้านสำมะโรงและบ้านโพธิ์พระ (มีแผนที่แสดงเส้นทางการค้า-แลกเปลี่ยนสินค้าการเกษตรโบราณแสดงในพิพิธภัณฑ์)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการค้าที่ไม่ใช้เรือ แต่หาบเกลือไปแลกกับข้าวของกับพวกลาวโซ่งที่บ้านเขาย้อย เพราะคนโซ่งถนัดการปลูกข้าวและทำปลาร้า ซึ่งจะขาดเกลือไม่ได้เลย หรือบางครั้งคนโซ่งทางบ้านเขาย้อยก็จะบรรทุกข้าวสารมาแลกเปลี่ยนเกลือใกล้ๆ บ้านปากทะเล ตามอัตราการแลกข้าวกับเกลือ 3 ต่อ 1 ส่วน เช่นกัน หากอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างเกลือกับน้ำตาลโตนดเป็นเกลือ 2 ส่วนกับน้ำตาล 1 ส่วน ไม่มากเท่าข้าว เมื่อถามถึงอัตราที่ดูเหมือนจะไม่เท่าเทียมกันในการแลกเปลี่ยน ได้คำตอบว่า การทำนาปลูกข้าวหรือการทำน้ำตาลนั้นยุ่งยากมากกว่าการทำนาเกลือมากนัก แม้นาเกลือจะใช้เวลาในการตากน้ำทะเล การถายน้ำไปยังนาระยะต่างๆ จนมาถึงลำดับวาง (เป็นเกลือ) ต้องใช้เวลานานเช่นเดียวกับการปลูกข้าว แต่คุณวิโรจน์กล่าวว่าต้นทุนขวานาเกลือที่น้อยกว่า ขวานาข้าวและคนทำน้ำตาลมาก จะให้แลกในอัตราเสมอกันจึงไม่เป็นที่ยอมรับเท่าใดนัก

นอกจากความทรงจำที่เคยล่องเรือไปขายเกลือกับแม่ตามลำน้ำเพชรบุรีแล้ว ตั้งแต่เล็กจนโต คุณวิโรจน์ยังจำภาพพ่อลาก ศรีนาค ผู้เป็นพ่อที่ออกเรือฉลอมลำใหญ่ ระวังบรรทุกประมาณ 10 ตัน ล่องเรือไปขายเกลือที่บ้านบางสะพาน หรือไปจนถึงบ้านเกาะยายฉิมที่ประจวบคีรีขันธ์ ในเวลานั้นราคาเกลือเกวียนละ 15 – 20 บาท เรือฉลอมของพ่อลากจะกางใบแล่นล่องออกจากบ้านสู่ชายฝั่งอ่าวไทยไปค้าเกลือปีละ 2 – 3 เดือน บนเรือจะมีคนเดินทางไปด้วย 3 – 4 คนเท่านั้น ต้องเตรียมเสบียงทั้งข้าวสาร กะปิ น้ำปลา เนื้อสัตว์ ไปทำอาหารบนเรือด้วยระยะเวลาในการล่องเรือราว 15 – 30 วัน เพราะการเดินทางต้องอาศัยลมทะเลในการล่องเรือไปยังจุดหมายปลายทาง ส่วนใหญ่ลูกค้าที่พ่อลากขนเกลือลงไปขายนั้นจะรู้จักมักคุ้นกันดี เพราะค้าขายกันมานานแล้ว เมื่อขายเกลือหมดลำเรือ เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเที่ยวก็จะซื้อสินค้าจำพวกได้ น้ำมันยาง มะพร้าว ไม้เคี่ยม กลับมาขายที่บ้านแหลม เนื่องจากที่เพชรบุรีไม้เคี่ยมเป็นไม้หายาก มีราคาสูง ดังนั้นนอกจากกำไรจากการขายเกลือ ยังได้เงินจาก

สินค้าที่นำมาขายจากประจวบคีรีขันธ์ด้วย คนบ้านปากทะเลที่มีเรือขนเกลือไปขายยังต่างถิ่นเช่นเดียวกับพ่อลาภเท่าที่คุณวิโรจน์ยังจำได้ก็มีเรือหมอบึงอีกลำหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนเพชรเกษมและตัดถนนเชื่อมมาจนถึงอำเภอบ้านแหลม พ่อลาภจึงเลิกขาดจากการล่องเรือไปขายเกลือ การคมนาคมทางบกที่สะดวกขึ้น รถยนต์สามารถเข้าไปบรรทุกเกลือถึงยุ้งฉางของชาวนา ส่งผลให้รูปแบบการค้าขายเกลือเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ชาวนาเกลือเริ่มนำเกลือใส่รถบรรทุกไปร่ายขายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ในช่วง 30 – 40 ปีก่อน เราจะเห็นรถเร่ทั้งคันเล็กคันใหญ่วิ่งขายเกลือในชุมชนที่ห่างไกล “ (เมธินีย์ ชุ่มผล, 2563)

2) แหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ชุมชนนาเกลือและโดยรอบ ธนาкарสัตว์น้ำตำบลบางขุนไทร กลุ่มทำนาเกลือบ้านแหลม และแปลงปลูกป่าชายเลนฟื้นฟูจากพื้นที่การทำนาเกลือ ตำบลปากทะเล เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมการอนุรักษ์และการประกอบอาชีพ สร้างรายได้และความยั่งยืน โดยการรักษาสภาพแวดล้อมระบบนิเวศนาเกลือและป่าชายเลน การสร้างธนาкарสัตว์น้ำเพื่อความมั่นคงทางอาหาร การเลี้ยงสัตว์น้ำนอกฤดูกาลทำนาเกลือ

7. ข้อปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จ

1. ปัจจัยภายใน การพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตและเชื่อมโยงแนวคิดการบริโภคทรัพยากรอย่างสมดุลให้กับผู้บริโภคโดยใช้กลไกความเชื่อและวัฒนธรรมทางการเกษตรในท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบภายในท้องถิ่น การจัดหาทุน วัสดุอุปกรณ์ผสมผสานกับเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ถูกต้องหรือประดิษฐ์คิดอย่างสร้างสรรค์และก้าวหน้านำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่เป็นความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนเพชรบุรี ให้เป็นมูลค่าเพิ่มหรือคุณค่าที่ทุกคนเริ่มรู้จักและให้ความสำคัญ การสื่อสารในรูปแบบของสินทรัพย์หรือองค์ความรู้ที่ไม่มีตัวตน อาทิ อัตลักษณ์ ตำนาน ความเชื่อ เรื่องราว คำบอกเล่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการทำมาหากิน การประกอบอาชีพและพิธีกรรมต่าง ๆ (บุญทวารณ วังวอน, 2556)

2. ปัจจัยภายนอก นโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและผู้นำองค์กรต่างๆ ภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคลที่จะต้องมี Keyperson ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดและรับข้อมูลที่จำเป็นในการปฏิบัติที่ชัดเจนและรวดเร็วเพื่อนำมาดำเนินการอย่างทันท่วงที การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความเข้าใจต่อการทำงานแบบบูรณาการเชิงรุก ทัศนคติเชิงบวกในการทำงานและเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบวัฒนธรรมทางการเกษตรของหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ของวิสาหกิจอำเภอห้วยฉัตร ส่วนใหญ่พบว่า มุ่งเน้นการเรียนรู้จากธุรกิจอื่นที่ประสบความสำเร็จ ศึกษาดูงานและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการลงมือปฏิบัติและมีการปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องร่วมกับภาครัฐในการเรียนรู้เสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และสามารถสร้างความสุขให้กับคนในครอบครัวของตนเองได้ นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจให้เกิดประสิทธิภาพและยังเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่าน การนำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณีภาษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์หรือมุ่งเน้นตำนานเรื่องราวของผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์หรือตราสินค้า เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจหรือผลิตภัณฑ์ตาม คำสั่งซื้อจากลูกค้าและตลาดหลักภายในประเทศและ ต่างประเทศ (บุญทวารณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก, และอัจฉรา เมฆสุวรรณ. 2557)

8. แนวทางที่พัฒนาในอนาคต

ในสภาพจริงของชุมชนมีระบบการจัดการความรู้ ความคิดและความเชื่อมาก่อนระบบชุดความคิดทาง วิทยาศาสตร์จะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเช่นทุกวันนี้ การสืบทอดและดำรงอยู่ของวิถีชุมชนนั้นมี กระบวนการสืบทอดมาทางวัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อ พิธีกรรม เพราะแท้จริงแล้วชุมชนท้องถิ่นมีความรู้อัน เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติจริงมานานหลายชั่วอายุคน ผ่านการสังเกต ทดลอง พิสูจน์ การเก็บข้อมูลสถิติ ความน่าจะเป็น สืบทอด ปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้ใหม่ตลอดเวลาแต่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล จึง ทำได้เพียงการบอกเล่า การกำชับ การกำหนดเป็นข้อห้าม ข้อถือปฏิบัติ และกลายเป็นความเชื่อที่ฝังในวิถีชุมชน แต่ในท้ายที่สุดแล้วชุมชนเองก็ต้องเรียนรู้การปรับเปลี่ยน ปรับตัว และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จึงเป็นการดีที่ นักวิชาการจะได้มีโอกาสลงไปศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อเข้าถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมทางการเกษตร และหากวิธีในการยกระดับภูมิปัญญาให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน สู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุล

การพัฒนาในก้าวต่อไปที่มุ่งสู่การดำเนินการพัฒนาระดับพื้นที่สู่มรดกเกษตรโลกในทุกๆด้าน ให้เป็น พื้นที่ที่มีความมั่นคงทางอาหารและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตร และระบบ นิเวศชายฝั่งที่อุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในท้องถิ่น มีวัฒนธรรมทาง การเกษตรเป็นอัตลักษณ์ และภูมิทัศน์ที่โดดเด่น พัฒนาโดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรและภาคประชาชนเป็นผู้ ขับเคลื่อนตัวจริงในพื้นที่และนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้วยกลยุทธ์การ พัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพยายามทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ แม้ว่าในปัจจุบันปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรผู้ทำนาเกลือยังคงมีอยู่และทวีความรุนแรงเมื่อมี วิกฤตการณ์ของโรคระบาดมาเป็นตัวกระตุ้น อย่างไรก็ตาม การวางระบบความคิดให้กับกลุ่มคนทำงานและการ เชื่อมโยงของภาคีเครือข่ายได้ประสานพลังกันเพื่อวางรากฐานโครงสร้างในทุก ๆ ด้านตามแผนปฏิบัติการเกลือ ทะเลไทย ส่งผลให้การดำเนินงานของสถาบันเกลือทะเลซึ่งเปรียบเสมือนเรือธงด้านหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรีซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาองค์กรรวมของคัสเตอร์เกลือทะเลของประเทศ โดยมีผลงาน เป็นที่ยอมรับต่อสังคมระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

บุญทวารณ วิงวอน. 2556. โอกาสและแนวโน้มของวิสาหกิจ:รากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

กับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏลำปาง ปี ที่6ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม, หน้า 1-12.

บุญทวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก, และอัจฉรา เมฆสุวรรณ. 2557. วารสารการจัดการ คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน, หน้า 102-119.

เมธินีย์ ชุ่มผล, 2563. เส้นทางเกลือสมุทรจากบ้านแหลม. วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 เมษายน-
มิถุนายน, หน้า 95-104.

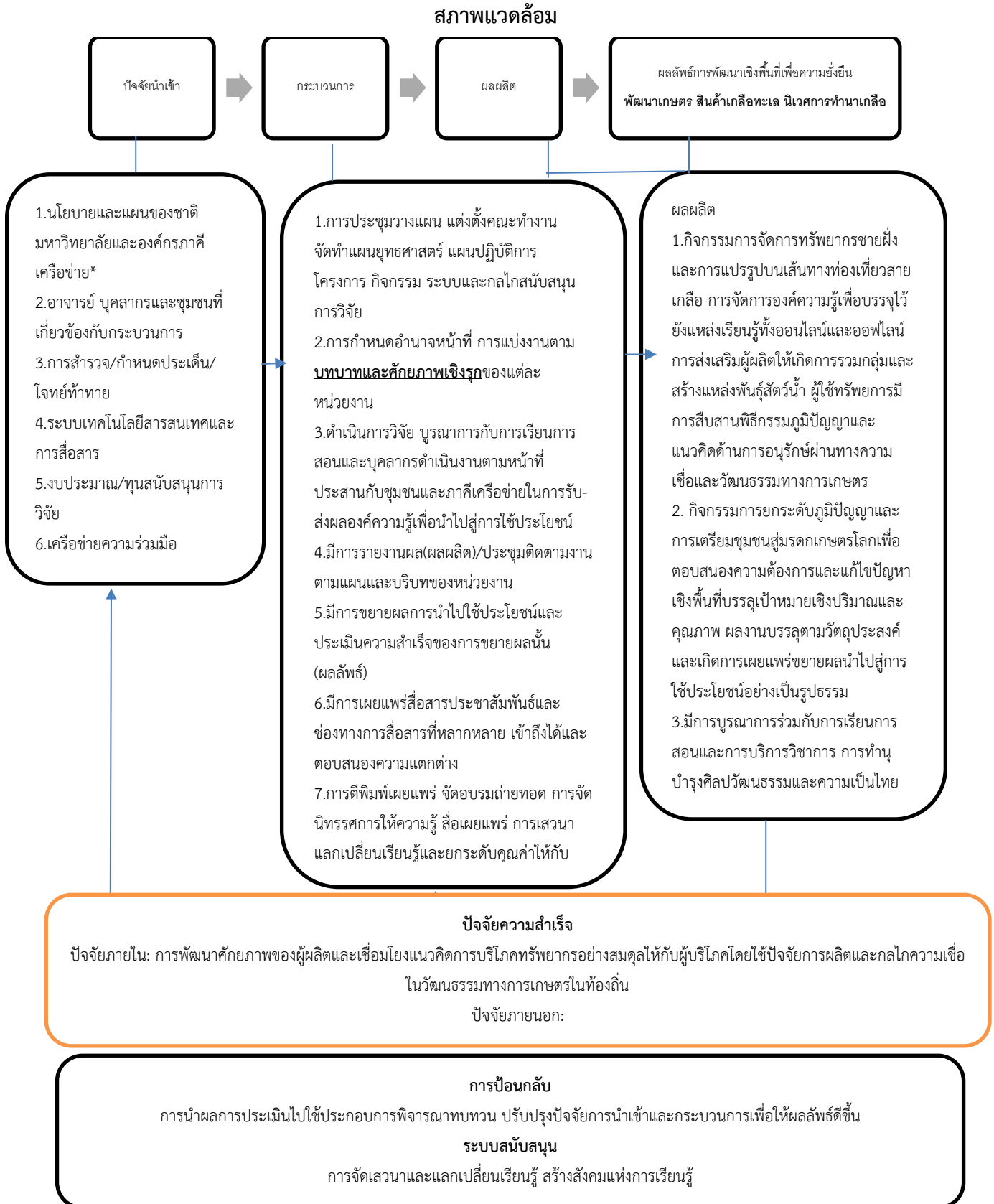
วิฑูรย์ คุ่มหอม , จิตรภณ โลกปัญญา และเมธาวิทย์ ศรีเพชร, 2564. คู่มือการบอกสำหรับเครื่องสังเวย. อัดสำเนา. 2
หน้า

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี. 2559. ประเพณีงานปีผีמד. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2564 จาก

https://www.m-culture.go.th/phetchaburi/ewt_news.php?nid=349&filename=index

9. มาตรฐานระบบงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

กระบวนการดำเนินงานที่ดีในการบูรณาการศาสตร์เพื่อการจัดการความรู้แหล่งวัฒนธรรมทาง
การเกษตรของคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

10. ภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่ 1 การยกระดับภูมิปัญญางานปีผีเสื้อและการบูรณาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งระหว่างเครือข่ายความร่วมมือภายในและภายนอก

ภาพภาคผนวกที่ 2 แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเกษตรออนไลน์ <http://agriculture.pbru.ac.th> และเว็บไซต์รวบรวมผลงาน www.thaiseasalt.info